

Asia: VN/7196/2021

Lausuntopyyntö naisten ja tyttöjen sukuelinten silpomisen ja sen valmistelun rangaistavuuden selkeyttämistä, tapon syyteoikeuden vanhentumista ja lapsensurman kumoamista koskevasta HE-luonnoksesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Naisten ja tyttöjen sukuelinten silpomista koskevat kommentit ja huomiot

Aiemmin naisten ja tyttöjen sukuelinten silpominen on ollut rangaistavaa pahoinpitelyrikoksena. Esityksen myötä naisten ja tyttöjen sukuelinten silpominen olisi rangaistavaa erillissäännöksen nojalla. Erillissäännöstä voidaan perustella sillä, että sukuelinten silpomisen ja sen valmistelun syyteoikeuden vanhentumisajat on valmisteltavana olevan naiseen kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan torjumista koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (NKV-direktiivi) mukaan asetettava alkamaan vasta siitä, kun uhri täyttää 18 vuotta. Olisi haasteellista sisällyttää tällaista vanhentumisaikaa vain tietyn tyyppisiin pahoinpitelyrikoksiin, mistä johtuen on selkeämpää säätää oma erillissäännös, johon voidaan asettaa oma vanhentumisaikansa.

Hovioikeus pitää esitystä perusteltuna ja selvitystä varsin kattavana. Esityksessä on huomioitu NKV-direktiivin sekä kansainvälisten sopimusten naisten sukuelinten silpomisen rankaisemista koskevat velvoitteet.

Esitetty naisen sukuelinten silpomista koskeva tunnusmerkistö kattaisi naisen tai tytön ulkoisen sukuelimen poistamisen kokonaan tai osittain tai sen muun vahingoittamisen. Rangaistusasteikoksi esitetään yhdestä vuodesta kymmeneen vuoteen vankeutta. Asteikko vastaa törkeään pahoinpitelyn rangaistusasteikkoa, mitä voitaneen pitää useimmissa tapauksissa perusteltuna. Hovioikeus kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että ehdotuksen myötä naisten ja tyttöjen sukuelinten lievemmätkin vahingoittamisteot tulisivat rangaistavaksi silpomistekoina ja siten selvästi ankaramman rangaistusasteikon mukaisesti kuin nykyisessä käytännössä.

2. Naisten ja tyttöjen sukuelinten silpomisen valmistelua koskevat kommentit ja huomiot

Hovioikeus puoltaa esitystä naisten ja tyttöjen sukuelinten silpomisen valmistelua koskevasta säännöksestä. NKV-direktiivi tai kansainväliset sopimukset eivät sinänsä edellyttäisi, että naisen tai

tytön ulkomaille vieminen tämän sukuelinten silpomiseksi säädettäisiin nimenomaisesti rikoksen valmisteluna rangaistavaksi. Esitetty lisäys lienee kuitenkin perusteltu ottaen huomioon, että useissa tapauksissa uhrit viedään nimenomaan ulkomaille silpomisteon toteuttamiseksi. Säännös voi käytännössä edesauttaa silpomistoimia valmistelevien tahojen saattamista rikosoikeudelliseen vastuuseen.

Hovioikeus kiinnittää huomiota myös siihen, että esityksen myötä myös naisten ja tyttöjen sukuelinten lievempien vahingoittamistekojen valmistelu tulisi rangaistavaksi.

3. Rikosoikeudellista vanhentumista koskevat kommentit ja huomiot

Hovioikeus toteaa, että esitetty naisten ja tyttöjen sukuelinten silpomista koskeva syyteoikeuden vanhentumisaika perustuu NKV-direktiivin asettamiin edellytyksiin. Hovioikeudella ei ole esitykseen lausuttavaa.

Esityksessä ehdotetaan tapon syyteoikeuden vanhentumisajan poistamista. Hovioikeus toteaa, että rikosoikeudellisten vanhentumisaikojen tulee olla oikeassa suhteessa kunkin rikoksen vakavuuteen nähden. Kaikista vakavimmissa henkirikoksissa voi olla perusteltua, ettei niiden syyteoikeus vanhennu lainkaan. Rajanveto tapon ja murhan välillä on myös usein haastavaa käytännössä. Hovioikeuden näkemyksen mukaan tapon syyteoikeuden ja rangaistukseen tuomitsemisen vanhentumisajan poistamista ei siten teon vakavuus huomioiden voida pitää kohtuuttomana.

Hovioikeus kiinnittää huomiota siihen, että esityksen vaikutukset olisivat käytännössä vähäiset. Esityksellä olisi vaikutusta lähinnä sellaisiin tapauksiin, joissa henkirikosasiaa ryhdytään selvittämään tai siinä saavutetaan uutta, merkittävää todistusaineistoa vasta hyvin pitkän ajan kuluttua teosta. Tällaiset tapaukset ovat tosiasiallisesti harvinaisia.

4. Lapsensurmaa koskevat kommentit ja huomiot

Esitystä perustellaan sillä, että lapsensurmaa koskevaa säännöstä on sovellettu harvakseltaan, vain muutamia kertoja viimeisen vuosikymmenen aikana (s. 23). Tämä vastaa hovioikeuden käsitystä.

Hovioikeus ei kuitenkaan pidä säännöstä tarpeettomana. Lapsensurmaa koskevalla säännöksellä on pyritty varmistamaan, että tekoon johtaneet, erityisesti tekijän olosuhteisiin ja kuormitukseen liittyvät erityispiirteet otetaan säännönmukaisesti huomioon rangaistusta määrättäessä. Syyntakeisuusarviointi on tuomioistuimesta erillinen toimenpide, jota ei voi rinnastaa erillissäännöksessä asetettuun, tuomioistuinta sitovaan rangaistusasteikkoon. Toki syyntakeisuusarviointi voidaan nykyisinkin toteuttaa lapsensurmaa koskevassa teossa ja tällä voi edelleen olla vaikutusta määrättävään rangaistukseen.

Esityksessä todetaan, että lapsensurmaa koskevan säännöksen kumoaminen voi johtaa lapsensurmaa vastaavan teon rangaistuksen ankaroitumiseen, koska jatkossa lapsensurmaa

vastaavaan tekoon sovellettaisiin yleisiä tahallisia henkirikoksia koskevia säännöksiä (s. 36). Toisaalta muutoksen tarkoituksena ei kuitenkaan olisi lähtökohtaisesti ankaroittaa tuomittavia rangaistuksia (s. 52).

Hovioikeus ilmaisee huolensa lapsensurmaa vastaavia tekoja koskevien rangaistusten ankaroitumiseen esityksen myötä. Tätä vaikutusta ei voida pitää tarkoituksenmukaisena ottaen huomioon, että muutos kohdistuisi tekijöihin, jotka ovat usein jo lähtökohtaisesti heikommassa asemassa psyykkisen kuormituksen vuoksi. Tämä huomioiden ehdotukselle tulisi olla painavampia perusteita kuin säännöksen esitetty tarpeettomuus. Hovioikeus ei näin ollen puolla esitystä lapsensurmaa koskevan säännöksen kumoamisesta.

5. Kommentit ja huomiot esitysluonnoksen johdosta muihin lakeihin tehtäviin muutoksiin

Hovioikeus pitää perusteltuna saattaa naisten ja tyttöjen sukuelinten silpomisrikosten uhrit rikosvahinkolain mukaisen kärsimyskorvauksen piiriin.

6. Muut esitykseen liittyvät kommentit ja huomiot

-

Numminen Jesse
Helsingin hovioikeus - Lausunnon on valmistellut asessori Henna Marjosola;
lausunnon on hyväksynyt presidentti Asko Välimaa